

**Голові спеціалізованої
вченої ради ДФ 20 051.081
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору мистецтвознавства, професору
Карась Ганні Василівні
(76018, Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57)**

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу **Кубік Ольги Євгенівни**
**«Ансамблеве мистецтво бандуристів України та діаспори:
історія, теорія, виконавська практика»,**
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 02
«Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

1.Актуальність теми роботи. Мистецтво бандуристів – феноменальне явище в історії музичної культури українського народу. За період свого становлення воно утвердилось як унікальний мистецький напрямок, якому притаманні процеси інтенсивного розвитку, конструкторське удосконалення інструмента, створення різноманітного репертуару, колективних форм музикування тощо. Всі ці технічні (унікальний тембр бандури) та виконавські можливості інструмента (сольні, вокально-інструментальні, ансамблеві) дозволили бандурному мистецтву стати яскравим символом саме української національної музичної культури.

Незважаючи на значну кількість наукових робіт, присвячених мистецтву бандуристів у його регіональних та загальнонаціональних вимірах, сольних та колективних формах музикування, все ж залишається достатньо малодосліджених питань, що потребують розгляду, а саме: дослідження специфіки формування і розвитку ансамблевого мистецтва в Україні та за її межами (діаспорі), висвітлення теоретичних і практичних аспектів функціонування колективного бандурного виконавства у його регіональних проявах, музикознавчий аналіз динаміки розвитку репертуару та виконавської практики ансамблів бандуристів України та діаспори тощо.

Таким чином, вивчення проблем бандурного мистецтва в цілому, а особливо ансамблевих форм музикування в Україні та діаспорі у теоретичних і практичних аспектах функціонування, потребує різноаспектних наукових розвідок, що зумовило вибір теми дисертаційної роботи Кубік Ольги Євгенівни «Ансамблеве мистецтво бандуристів України та діаспори: історія, теорія, виконавська практика» та характеризує її актуальною за науковою новизною і практично значущою за результатами дослідження.

2. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому і оформлення.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів (вісім підрозділів), висновків, списку використаних джерел (402 позиції) і додатків. Загальний обсяг роботи складає 316 сторінок друкованого тексту, з них 200 сторінок основного тексту.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету і основні завдання дисертаційного дослідження. Ґрунтовно представлена наукова новизна, теоретичне і практичне значення отриманих результатів, описано підходи і методи, використані в процесі дослідження, а також особистий внесок здобувача, подано перелік публікацій міжнародних, всеукраїнських та звітних наукових конференцій, на яких відбувалася апробація дисертаційної роботи.

У **першому розділі** проаналізовано теоретичні засади ансамблевого мистецтва бандуристів на основі мистецтвознавчого, культурологічного та методологічного аспектів дослідження. Розглянуто процес переходу виконавців-бандуристів від сольного (кобзарського) співу до ансамблевого (вокально-інструментального) музикування. На основі історико-культурологічного аналізу визначено передумови і засади виникнення колективного виконавства бандуристів від найдавніших часів до сьогодення. Викладено історіографію, джерелознавчі та методологічні аспекти дослідження бандурного мистецтва України та діаспори у його різноманітних проявах (ансамблеві форми, творчість колективів, диригентів, композиторів тощо).

У **другому розділі** розглянута історико-хронологічна ретроспектива розвитку ансамблевого виконавства бандуристів у ХХ – початку ХХІ століття. Здійснена класифікація типів та видів ансамблів бандуристів в Україні та

зарубіжжі, зокрема: ансамблеве, камерно-ансамблеве та оркестрове виконавство. Визначено основні здобутки і перспективи колективного виконавства бандуристів, які у своєму розвитку сприяли наближенню процесу його академізації. На цій основі дається аналіз діяльності провідних камерних ансамблів України та діаспори.

Третій розділ представлений ґрунтовним дослідженням конкурсно-фестивального руху бандуристів та його ансамблевої сценічної практики. До складових цього процесу авторка відносить ансамблеве виконавство, специфіку формування репертуару для ансамблів на основі композиторської творчості та авторських аранжувань (перекладів, обробок), здійснених самими виконавцями. Ще однією важливою функцією сучасного культурно-мистецького життя є звукозаписна діяльність, завдяки якій відкривається можливість знайомства з аудіо- та відеозаписами ансамблевого музикування бандуристів діаспори, які прагнули зберегти і передати наступним поколінням свою культуру.

Висновки за результатами виконання дисертаційної роботи підкреслюють наукову новизну та практичну цінність проведеного дослідження.

Список використаних джерел свідчить про те, авторка опрацювала значний обсяг наукової літератури в галузі музикознавства, культурології, історії культури тощо з питань досліджуваної проблеми. Крім цього, проаналізовано практично весь перелік українських і зарубіжних наукових джерел сучасних дослідників цієї тематики.

Дисертація є завершеною науковою працею, містить результати власних досліджень. Використання ідей і цитат інших авторів мають покликання на відповідне джерело. Оформлення змістовного матеріалу відповідає встановленим вимогам МОН України.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота відповідає науковому напрямку кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя

Стефаника. Вона є частиною науково-дослідних тем: «Народно-інструментальна музика України і зарубіжжя: аспекти взаємодії фольклорного і академічного напрямів» 2013–2023 рр. (державний реєстраційний № 0113U006389), «Творчий універсалізм митців української діаспори ХХ – початку ХХІ століття: ідентифікаційний, комунікаційний, синергетичний виміри» 2022–2024 рр. (державний реєстраційний № 0122U000893).

4. Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна.

Основні наукові результати та висновки дисертації обговорювалися на засіданнях напряму кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Апробація результатів та висновків знайшла відображення в публікаціях у фахових виданнях та виступах на міжнародних, всеукраїнських конференціях. Висновки дисертаційного дослідження викладені у п'ятнадцяти публікаціях, з яких чотири – у фахових виданнях України категорії «Б», зокрема три – за спеціальністю 025 Музичне мистецтво; три – у періодичних зарубіжних виданнях; вісім – у апробаційних виданнях (матеріали і тези конференцій).

Дисертантка отримала такі наукові результати: у роботі вперше:

класифіковано однорідні ансамблі за кількістю виконавців (камерні колективи і капели), типами інструментарію (київсько-чернігівським і харківським), жанрами репертуару (інструментальні та вокально-інструментальні), виконавською стилістикою;

проведено типологізацію мішаних колективних форм бандуристів (за участі академічних та народних інструментів);

узагальнено тенденції розвитку дуетної та великої форми (капели) ансамблевого мистецтва бандуристів;

визначено критерії виконавської оцінки ансамблевого мистецтва бандуристів;

введено до наукового обігу аналіз регіональних творчих здобутків колективів України, зокрема Прикарпаття.

Крім цього, **доповнено** визначення репертуарних тенденцій в ансамблевому виконавстві бандуристів, систематизацію здобутків ансамблевих колективів української діаспори, аналіз розвитку звукозаписної діяльності бандуристів України та зарубіжжя. У роботі здійснено аналіз виконавських здобутків бандурних колективів України та зарубіжжя на рівні творчих досягнень їх керівників, диригентів і солістів, а також визначено засади творчої діяльності аранжувальників для різних типів ансамблів бандуристів.

5. Практичне значення одержаних результатів. Матеріали рецензованого дослідження можуть бути застосовані при подальшому вивченні різних аспектів проблематики бандурного мистецтва та стати підґрунтям нових наукових пошуків у галузі мистецтвознавства. Результати дослідження відкривають можливість використання матеріалу у навчальному процесі закладів фахової освіти музичного та мистецького спрямування, на лекційних і практичних заняттях з проблематики народно-інструментального виконавства, в ансамблевих класах навчальної та гурткової діяльності, на радіо- і телепередачах.

6. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. За результатами наукового аналізу дисертаційної роботи та публікацій авторки порушення академічної доброчесності не виявлено.

7. Зауваження до дисертації.

1. Текст дисертації науково обґрунтований, виважений, читається доступно і зрозуміло щодо змістового наповнення. Є окремі незначні технічні помилки, повтори слів, переноси ініціалу з прізвищем тощо, які потребують більш детального редакторського вичитування. Однак, вони не впливають на позитивне сприйняття роботи і не змінюють загальне враження рецензента.

2. В дисертаційній роботі помітні часті цитування наукових досліджень докторки мистецтвознавства, професорки Віолетти Дутчак, яка у своїх працях досліджує різноманітні аспекти історії, теорії і виконавської практики бандуристів України та діаспори. На нашу думку, таке звернення до фундаментальних публікацій наукового керівника є цілком виправданим, адже

ці праці розкривають дослідникам широкий спектр концептуальних ідей і вказують на перспективи їх втілення.

3. У другому та третьому розділах дисертації ґрунтовно представлений теоретичний і практичний матеріал дослідження, зокрема класифікація ансамблів у бандурному мистецтві за різними жанрами, характеристиками і напрямками виконавства, конкурсно-фестивальний рух, практика сценічного виконавства, композиторська творчість тощо. Однак, в процесі розгляду камерно-ансамблевого бандурного мистецтва більша увага звертається дисертанткою на різні склади ансамблевих колективів України (с. 70–91), які за кількістю значно переважають наявність таких у діаспорі (с. 92–94). Подібна картина спостерігається і в наступному розділі, де серед представників діаспори згадується чоловіча капела бандуристів ім. Тараса Шевченка та окремі виконавці (с. 171–173). Тут виникає логічне зауваження і запитання щодо порівняння як спільних тенденцій розвитку ансамблевого мистецтва в Україні та діаспорі, так і відмінностей, які слід було висвітлити у висновках. В перспективі наступних наукових досліджень бажано звернути більшу увагу на ширшу презентацію творчих досягнень виконавців та колективів близького і далекого зарубіжжя.

4. Висновки дисертації змістовно узагальнюють і підсумовують викладений у дисертації матеріал. Сам текст Висновків бажано було б відокремити номерною пунктуацією у відповідності до Завдань. Чітке виділення результатів наукового дослідження полегшить зорове сприйняття у процесі співставлення поставлених і виконаних дисертанткою завдань.

5. Надзвичайно цікавим, ґрунтовним, повним і докладно опрацьованим матеріалом дисертантки є Додаток. Однак, його змістовне наповнення було б значно ефективнішим при аналізі нових CD-дисків (особливо останніх десятиліть) з аудіо- та відеозаписами перелічених у ньому українських та зарубіжних колективів, окремих виконавців з детальним представленням репертуару, авторів, вихідних даних звукозаписів тощо. Масмо сподівання, що звукову частину Додатків можна буде доповнити в процесі наступного етапу

репертуару, авторів, вихідних даних звукозаписів тощо. Маємо сподівання, що звукову частину Додатків можна буде доповнити в процесі наступного етапу наукової діяльності Ольги Євгенівни Кубік, а саме – підготовки і видання монографії.

Висловлені зауваги і пропозиції не впливають на загальну високу і позитивну оцінку дисертації. Вони можуть бути предметом подальших наукових досліджень авторки.

Висновки щодо дисертаційної роботи. Науковий аналіз дисертації Кубік Ольги Євгенівни «Ансамблеве мистецтво бандуристів України та діаспори: історія, теорія, виконавська практика» дає підстави вважати, що робота є завершеним науковим дослідженням, яке презентує низку нових та актуальних результатів, що свідчать про її актуальність, системність та важливе теоретичне і практичне значення для сфери виконавського мистецтва бандуристів. Дисертація повністю відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (з наступними змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року. Наукова та практична цінність дисертації переконливо засвідчують ґрунтовну підставу присудження її авторці – Кубік Ользі Євгенівні наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Рецензент:

доктор мистецтвознавства, професор
кафедри музичної україністики та
народно-інструментального мистецтва

Навчально-наукового інституту мистецтв

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

М. Черепанина

Мирон Черепанин